

Initiatievenknooppunten: intercultureel krachtig

Over de kracht en werkwijzen van multi- en interculturele initiatievenknooppunten

Initiatievenknooppunten zijn plekken, netwerken of organisaties, maar ook mensen, waar je terecht kunt met ideeën en vragen, als je zelf een maatschappelijk initiatief in de wereld wilt zetten.

Wij gingen op zoek naar wie en wat ze zijn en hoe ze werken. Wie ze verder helpen, waar ze mee worstelen en wat maakt dat ze kunnen groeien. Want een ding is zeker: goed functionerende initiatievenknooppunten zijn een soort oesterbank voor maatschappelijke initiatieven. En – zoals Greenwish zou zeggen - ‘er zijn geen parels zonder oesterbank’. Het rapport van onze zoektocht en de uitwisseling over onze oogst met knooppuntmakers vind je binnenkort op www.greenwish.nl

Wij, dat zijn Rinske van Noort en Ineke van Zanten van Greenwish en Birgit Oelkers van Plan en Aanpak, in samenwerking met BZK. Bij onze zoektocht kwamen we erachter dat de meeste knooppunten, die goed zichtbaar en makkelijk te vinden zijn, vaak heel monocultureel zijn. Dat is eigenlijk een *contradictio in terminis* voor een knooppunt. Want een knooppunt kenmerkt zich als een plek voor dialoog tussen dragers van ideeën én verschillende culturen: oud en jong, vrouw, man en anders, laag- en hoogopgeleid, auto- of allochtoon... Hoe intercultureler hoe krachtiger ideeën, activiteiten en mensen aan elkaar geknoopt kunnen worden.

Multiculturele netwerken - laat staan interculturele - zijn niet makkelijk via de gebaande paden te vinden, als je er zelf geen deel van uit maakt.

We vroegen Mellouki Cadat – bewoner van de Indische buurt, communitybuilder, knooppuntmaker en sociaal adviseur - naar de kenmerken en de werkwijze van de Indische Buurtcommunities <https://nl-nl.facebook.com/IndischeBuurtCommunity>

Deze communities zijn een kleurrijk geheel aan culturen, netwerken, initiatieven ... en ze beschikken over fantastische initiatievenknooppunten.

In dit interview geeft Mellouki een kijkje in de keuken van de werkwijze van ‘zijn’ interculturele knooppunten. Ook vertelt hij wat volgens hem krachtige groeistof is voor het laten ontstaan van interculturele knooppunten.

Birgit Oelkers, maart 2015

Hoe functioneren de Indische buurtcommunities als initiatievenknooppunten? Is er een soort ondersteuningsstructuur?

Individuele en collectieve inzet en ondersteuning

Er zijn veel **individuele ondersteuners/communityleden** die privétijd investeren in de communities en in het ondersteunen van mensen met goede ideeën. Sommigen doen dit naast hun werk, zoals Mellouki, anderen zijn met pensioen en weer anderen zetten hun tijd, kwaliteiten en talenten in als ze in de WW zitten.

Collectieve ondersteuning gaat over buurtorganisaties die samenwerken en iets bijdragen aan het buurtaanbod, met en voor buurtbewoners. Bijvoorbeeld de Hogeschool van Amsterdam (Sandra Bos, zelf een buurvrouw van Mellouki) via Boot in de buurt <http://www.hva.nl/boot>. Boot is een spreekuur met een kantoortje in de Molukkenstraat, van waaruit studenten bewoners ondersteunen die goede ideeën hebben voor de buurt. Boot werkt op projectbasis bijvoorbeeld met de Meevaart samen, het buurthuis in zelfbeheer van de Indische buurtcommunities in de Balistraat. Stichting Moi, ontstaan uit het burgerinitiatief van Shazia Ishaq is een ander voorbeeld: <http://www.stichtingmoi.nl/>. Moi ondersteunt laagdrempelig mensen uit de buurt, bijvoorbeeld op het gebied van schuldhulpverlening. Woningcorporatie Eigen Haard ondersteunt op haar beurt Moi door o.a. een pand beschikbaar te stellen. Voor dat soort samenwerkingsprojecten heeft Eigen Haard vorig jaar een European Award gewonnen.

Permanente en incidentele/adhoc ondersteuning

Incidentele ondersteuning betreft ondersteuning en inzet voor een korte periode. Bijv. iemand die in 2012 een filmfestival in het Flevopark wilde organiseren. De organisator, Judith Scheepers, vond allemaal mensen, onder wie Mellouki, die haar wilden helpen. Zowel uit haar eigen netwerk als uit het netwerk van de Indische Buurt.

Er is ook **permanente ondersteuning**: bijv. een maatschappelijk spreekuur rond zorg, welzijn en wonen. Niet van een welzijnsorganisatie, maar vanuit het informele zorgaanbod van Assadaaka (<http://assadaaka.nl>), een organisatie die in april 2015 haar 25-jarig bestaan viert (over duurzaamheid van buurtinitiatieven gesproken). Oprichter Ahmed el Mesri (57), met een achtergrond van sociaal raadslid, raakte verlamd door een auto-ongeluk. Hij lag totaal verlamd met een dwarslaesie. Hij voelde zich zeer kwetsbaar en geïsoleerd, beseftte dat anderen dat ook zijn. Ahmeld sloot een soort vriendschap met zichzelf en zijn lot. Zo ontdekte hij zijn eigen kracht om boven op te komen. Hij besloot om deze kracht te benutten om anderen te ondersteunen. Hij richtte Assadaaka op. Assadaaka betekent vriendschap in het Marokkaans. (Zie:

http://assadaaka.nl/index.php/site/comm/vriendschap_met_sociaal_isolement_was_begin_nieuw_even1) Ahmed organiseert sindsdien met 200 andere mensen - allochtonen en autochtonen - van alles en nog wat in de buurt, het hele jaar door. Van NT2 cursussen tot LHBT-emancipatietraining. Hij ondersteunt allerlei mensen die iets willen, primair mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en ouderen. Zijn organisatie won de diversiteitsprijs van de gemeente Amsterdam en Ahmed el Mesri werd tot ridder benoemd voor de inzet van zijn organisatie in de buurt na de moord op Theo van Gogh. Sinds een paar jaar organiseren Ahmed en zijn vrienden een Halal aanbod bij de voedselbank.

Zijn focus is om connectors/verbinders in de buurt te vinden en met hen op te trekken. Een echte knooppuntenmaker dus in een echte knooppuntenorganisatie.

Hoe vinden mensen elkaar, initiatiefnemers en ondersteuners? Wat is typisch voor een knooppuntmaker, een ondersteuner die iets voor elkaar krijgt?

De ondersteuning is vaak immaterieel van aard, gericht op netwerken en sociaal kapitaal. Dat betekent: heel veel met andere mensen praten, duizenden gesprekken voeren in alle talen en in alle culturen, vertrouwen in elkaar opbouwen. Door met elkaar in gesprek zijn, vanuit hart-ziel-buik, samen doen en constant aan sociaal kapitaal breien. Door dubbele functies te bekleden in verschillende netwerken en organisaties. Zo ontstaan dwarsverbindingen tussen wereldkringen die normaal gesproken in dezelfde wijken, buurten, straten en zelfs traphuizen nauwelijks contact met elkaar hebben. Want je kunt in hetzelfde woningcomplex wonen, waar de fysieke afstand tussen bewoners gering is, en toch geen weet van elkaar hebben; zo groot is dan de sociale afstand. Dat zie je ook in gemengde gebouwen met huur- en koopwoningen. De bewoners leven vaak met de rug naar elkaar toe. Communicatie gaat moeilijk en verloopt alleen via wijk of participatiemedewerkers van gemeente of woningcorporaties. Terwijl het anders kan. Je hebt dan changemakers nodig, verbinders: dragers van initiatievenknooppunten, die makkelijk in en uitlopen bij huishoudens van verschillende culturen. Die de verandering ondersteunen door mensen, ideeën, organisaties en netwerken aan elkaar te knoppen. Daardoor ontstaat een duurzame manier van ondersteunen. Of beter gezegd: een manier van verschil maken in de buurt.

Deze werkwijze is gebaseerd op het streven naar diversiteit: niet het verschil wordt benaderd maar de overeenkomsten die men met elkaar heeft. Vanuit gelijkwaardigheid en een waarderend onderzoek naar de kracht van verscheidenheid. Vanuit vertrouwen in elkaar, vanuit het feit dat je elkaar kent en vanuit de intentie en het vermogen om de contacten ook te willen onderhouden.

Wat ook heel belangrijk is bij het opbouwen van interculturele initiatievenknooppunten: contact blijven houden door conflicten heen. Ook blijven doorgaan ondanks de free-riders, de ja maar'ers, de querulanten, als je wordt belazerd, als mensen de taal van de macht spreken. Als ondersteuner moet je kunnen incasseren. Het gelijk van de ander accepteren, tegenwerking positief ombuigen, telkens weer de samenwerking opzoeken en samen doen, vanuit een open houding.

Zonder geduld kun je een intercultureel knooppunt schudden. Verwacht niet al over 6 maanden resultaten. Het gaat zoals gezegd om duizenden gesprekken door de jaren heen. Niet doelgericht, maar omdat je elkaar gewoon spreekt, worden ook hulpvragen uitgesproken. Je krijgt zicht van onderop, vanuit het dagelijkse leven, op de latente vraag. En dan kun je samen naar iets gezamenlijks toewerken, een idee, een perspectief, een aanbod. Daardoor word je op een gegeven moment als ondersteuner erkend, als iemand die open staat voor de vraag van een ander.

Mellouki schat in dat je in een gebied van een vierkante kilometer met 25.000 inwoners met 200 tot 300 actieve changemakers en 50 dragers van initiatievenknooppunten zoals in de Indische Buurt daarvoor snel 10 jaar nodig hebt. Die 50 dragers moeten voelsprietten in de samenleving krijgen, kunnen levelen, de talen uit de buurt spreken. Als je dat kunt, bereik je op een gegeven moment een tipping point: dan komen mensen op een gegeven moment uit zichzelf bij de verbinders terecht.

Wat maakt dat de Indische communities en -initiatieven zo divers is en intercultureel zijn? En dat er ook zoveel interculturele knooppunten zijn?

De Indische buurt is letterlijk een knooppunt van culturen en sociale groepen. Er zijn in de buurt heel veel sterke mensen als changemakers actief, waaronder veel krachtige vrouwen. Hun uitnodigende houding, hun laagdrempeligheid in contacten en hun grote netwerken zorgen ervoor dat mensen met ideeën snel verder komen.

Een voorbeeld daarvan is stichting de Bloem: <http://stichtingdebloem.blogspot.nl/> die informele zorg organiseert. De trekster is een krachtige Marokkaans-Nederlandse dame op leeftijd: Afifa Tadmini. Samen met andere informele zorgaanbieders heeft zij de Open Alliantie Informele Zorg/OAIZ opgericht. Deze OAIZ maakt verschil door ruimte voor informele zorg in het kader van de 3D af te dwingen. Zo heeft OAIZ met de gemeente Amsterdam en zorgverzekeraar Achmea en de formele zorgaanbieders in 2014 een 'Samenwerkingsconvenant Wijkzorg' voor het pilotgebied Indische Buurt-Oostelijke Havengebied ondertekend. En het initiatief genomen voor een Intentieverklaring voor Samenwerking informele/formele zorg dat op 18 februari ondertekend werd samen met de lokale zorgaanbieders. Shazia Ishaq, de trekker van stichting MOI, is een ander voorbeeld van een change agent.

Deze changemakers zijn in staat om vanuit hun eigen gemeenschap bruggen te bouwen naar andere groepen, maar ook naar de overheid, bijvoorbeeld door sociaal-culturele rechten op te eisen. Het zijn mensen die hun roots hebben in bepaalde culturele groepen en in groepen die als 'kwetsbaar' in de gemeentelijke boeken staan. Deze roots en het bouwen van bruggen worden versterkt door de kwaliteit van hun acties en het actief zoeken naar contact en verbinding. Daardoor zijn ook interculturele groepen ontstaan die iets met elkaar willen doen.

Hun kracht wordt vermenigvuldigd doordat ze uit verschillende culturele groepen afkomstig zijn. Achter elke bruggenbouwer staat een hele groep. En elke groep kan weer bepaalde mensen mobiliseren die de anderen niet kunnen mobiliseren. Kennis van de specifieke taal en cultuur in combinatie met herkenning/waardering van de onderlinge verschillen leidt tot gezamenlijke kracht.

Hoe contextgebonden is het ontstaan van initiatievenknooppunten en maatschappelijke initiatieven? Welke rol spelen lokale en culturele factoren?

De Indische Buurt kent een superdiversiteit met ruim 60% zgn. niet-westerse allochtonen en 25% mensen uit de zogenaamde 'creatieve klasse' die grotendeels bestaat uit kosmopolitische hoogopgeleide jonge volwassenen. Er zijn meer dan 160 nationaliteiten en vier grote etnisch-culturele groepen: Marokkaans-Nederlanders, Turks-Nederlanders, Surinaams-Nederlanders en Antilliaans-Nederlanders.

De buurt heeft al tientallen jaren een traditie van samen doen, samen voor de buurt opstaan. Als je teruggaat naar de jaren 60, 70 zie je dat de buurt zowel de traditie van de provo's kent als ook de traditie van solidariteit tussen arbeiders en huurders (80% van de bewoners zijn nu nog sociale huurders ondank het beleid van woningdifferentiatie en liberalisering van de huurmarkt). De Huurdersvereniging Oost is één van de sterkste van Amsterdam. Ook de onderlinge solidariteit van gastarbeiders kom je dan tegen, mensen die voor elkaar zorgden. Er ontstond in de buurt in de jaren 60 ook snel solidariteit tussen Hollanders en Marokkaanse gastarbeiders, ze maakten zich samen

sterk voor een beter leven. Dat zie je ook nu weer bij het ontstaan van informele zorgactiviteiten en -initiatieven.

De Indische buurtcommunities kenden bij het ontstaan (met de Makassarplein-community en de Timorplein-community) Firoez Ramin Azarhoosh en Mellouki Cadat als gangmakers en later Esma Salama als derde lid van de gangmakersgroep. Alle drie kenden elkaar sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw. Ze hadden sterke wortels in de eigen gemeenschap, met goede contacten in de leef- en systeemwereld en grote netwerken in de verschillende etnisch-culturele groepen. Zij waren actieve burgers, sociale ondernemers en zeer diversiteitsbewust. Zo stond Esma aan de wieg van het Gemeentelijke Amsterdamse Diversiteitsbeleid. Bovendien waren ze alle drie in staat om continu te switchen tussen praktijk en theorie, tussen doen en reflecteren en tussen het sociaal-culturele en economische domeinen, vanuit hun rol als actieve bewoner en sociaal (wijk)ondernemer.

Het ontstaan van meer actieve groepen werd binnen de buurt versterkt door stadsdeel Zeeburg. De politiek, de stadsdeelraad was heel dichtbij. Het waren je eigen kennissen, buurvrouwen/mannen. Het stadsdeel wilde sterke gemeenschappen en initiatiefrijke bewoners steunen. Wethouder Jan Hoek haalde op een gegeven moment participatiemakelaar Rob van Veelen erbij.¹

Mensen zoals Rob zijn changemakers in het systeem, brokers die erop uit zijn om andere changemakers in de informele wereld te vinden én te verbinden. Je zou kunnen stellen dat een Rob de gemeentelijke variant van een initiatievenknooppunt ontwikkeld heeft. Vanuit de overtuiging dat de kracht van multi- en interculturele dialoog in een kleurrijke wijk optimaal benut moet worden. Mensen zoals Esma, Firoez en Mellouki zijn Rob's spiegelbeeld in de leefwereld. Alle vier hebben ze innovatieve ideeën. Als ze elkaar gevonden hebben en besluiten om samen iets anders te doen, dan verandert er iets: dit is de kracht en de werkwijze van multi-en interculturele initiatievenknooppunten.

Wat kan groeistof zijn voor meer multiculturele en interculturele knooppunten?

1. Ontmoetingen tussen change agents in de systeem- en leefwereld mogelijk maken.

Twee wielen die naast elkaar draaien raken elkaar niet, botsen niet, maar beïnvloeden elkaar ook niet. Het gaat erom elkaar te vinden, samen op te trekken en elkaar te versterken.

2. Mensen die de interculturele samenleving belichamen, die bruggenbouwers zijn

Firoez, Mellouki en Esma belichamen de interculturele samenleving, dat was het startpunt van de interculturele reuring in de Indische buurtcommunities. Drie witte goedwillende Hollanders zonder intercultureel netwerk hadden waarschijnlijk veel moeilijker toegang gekregen tot andere culturele gemeenschappen in de buurt. Dat blijkt ook uit de communitygeschiedenis van de Indische buurt. Mensen zonder intercultureel netwerk waren er al die tijd, deden ook mee, maar konden niet bewerkstelligen wat dit interculturele trio aan verbindingen op gang heeft kunnen brengen.

---

¹ In dit Rollingstone-journaal wordt duidelijk welke betekenis Rob van Veelen als wandelend initiatievenknooppunt voor de Indische buurt heeft:

<http://www.planenaanpak.nl/doc/RollingStone%20Makassarplein%20november%202012.pdf>.

Vraag 1 is dus als je multiculturele knooppunten wilt bouwen: hoe multicultureel is mijn eigen vriendenkring? En wat moet ik zelf doen om systematisch multiculturele netwerken te bouwen? Soms is het heel simpel 😊: Je ontmoet iemand uit een andere culturele gemeenschap op een feest en raakt aan de praat.... Zo begint het vaak. Jim Diers, hoogleraar communitybuilding/Neighbour Power, benoemt 'Why do you have a meeting when you can have a party' niet voor niets als basis voor communitybuilding.

3. Permanent werken aan laagdrempeligheid

Investeren in permanent contact is het A en O bij het ontwikkelen van multiculturele communities en knooppunten. De meeste mensen hebben zin om iets te doen. Het is niet: 'Wij willen je hebben, kom hier.' Maar: 'Wil je een kopje thee, heb je even tijd?' Je moet de nieuwsgierigheid wekken. En soms blijven mensen dan.

Wat in ieder geval nodig is, is verbindend werken. De starters van de Indische Buurtcommunities zijn begonnen door bij elkaar te komen. Ze zijn er continu mee bezig om de kring groter te maken. Dat is tijdrovend, maar het is wel de voedingsbodem voor maatschappelijk initiatief en voor interculturele activiteiten. In de Indische buurt vierten mensen elkaars feesten, werken ze er samen aan en ondersteunen ze elkaar.

Een voorbeeld daarvoor is het samenwerkingsverband Alle Kleuren Oost. Dit netwerk is ontstaan door serendipiteit in de Meevaart. Marten Bos – nu vrijwillige coördinator COC Amsterdam Oost – kwam na een lange reis in India even langs. Aangesproken door Mellouki kwam hij even bijpraten aan een tafel waar een paar mensen de voorbereiding van de 4 mei herdenking aan het bespreken waren. Resultaat: dat jaar sprak op het Ceramplein in haartje Indische Buurt voor de eerste keer in de geschiedenis van de buurt een bewoner met een LHBT-achtergrond een vredeswoord namens de Roze Gemeenschap. Het jaar daarop organiseerden Marokkaans-Nederlandse buurtjongeren samen met Marten en anderen de allereerste Amsterdam Oost Gay Pride. En een iftar over veiligheid in de wijk. Zo ontstond Alle Kleuren Oost, een kleurrijk netwerk van actieve burens dat als lintproject belangrijke rituelen voor de buurtculturen organiseert van 4 mei herdenking tot Keti Koti via Tula.

4. Een goede basisstructuur om publieke familiariteit te laten ontstaan.

Hoe word je uitnodigend als intercultureel knooppunt voor mensen met een maatschappelijk idee? Je moet zichtbare, uitnodigende, laagdrempelige en informele ontmoetingspunten hebben. Een basisstructuur in materiele zin. Een echte huiskamer van de wijk is onmisbaar, midden in de wijk, van en door buurtbewoners. De Indische Buurt heeft sinds begin 2011 de Meevaart, een buurthuis in zelfbeheer, en straks de Archipel op het Makassarplein.

Bij deze plekken komen ideeën voor de buurt verder, hebben groepen hun eigen ruimte maar zijn ze ook nieuwsgierig naar elkaar en wisselen changemakers hun ervaringen uit. Op die manier kan publieke familiariteit ontstaan: het levenselixir voor krachtige, multiculturele oesterbanken annex initiatievenknooppunten in wijken.